

Desatero etických zásad pro novináře a novinářky k citlivému reportování o dětech

Následující zásady přijaté Výborem pro práva dítěte Rady vlády pro lidská práva mají sloužit jako vodítko pro novináře a novinářky, jak reportovat o případech týkajících se dětí a jak při tom k dětem přistupovat způsobem, který zohledňuje jejich zranitelnost a práva. V tomto ohledu by měly být vnímány jako nadstavba stávajících etických dokumentů a kodexů. Dítětem rozumíme osobu mladší 18 let. Tyto zásady by se měly přiměřeně vztahovat i na tvůrce obsahu na sociálních sítích (influencery a influencerky), zejména pokud o dětech reportují nebo využívají jejich příběhy k dosahování zisku či zvyšování popularity. Zásady by přitom měly být aplikovány přiměřeně k vyspělosti daného dítěte.

1. Vyvažovat veřejný zájem a práva dětí

Novináři a novinářky svou činností naplňují veřejný zájem společnosti a lidská práva na informace a svobodu projevu. Děti jsou však zároveň zranitelnou skupinou, na kterou mohou mít mediální zprávy dalekosáhlejší dopady než na dospělé. Při reportování o dětech tedy musí být nastolena spravedlivá rovnováha mezi konfliktními zájmy, tj. právem dítěte na soukromí, právem společnosti získávat informace a právem novinářů a novinářek tyto informace šířit.

2. Upřednostnit nejlepší zájem dítěte a neohrozit konkrétní dítě

Všechny kroky novináře nebo novinářky musí zohledňovat princip nejlepšího zájmu dítěte. Nejlepší zájem dítěte se zjišťuje individuálně u každého dítěte dle specifických okolností jednotlivého případu. Zájem konkrétního dítěte by měl být nadřazen veřejnému zájmu i kolektivním právům dětí. Při jakémkoli reportování musí být v centru bezpečí dítěte, nikoli veřejná atraktivita příběhu. Dítě by nemělo být vystaveno riziku své identifikace, a tedy vystopování, stigmatizace, odplaty či dalšímu traumatu.

3. Chránit důstojnost dítěte a vyvarovat se senzacechtivosti

Každé dítě má právo na zachování své lidské důstojnosti. Proto je třeba v reportování souvisejícím s dětmi zvlášť dbát na vyvarování se stereotypům, senzacechtivosti, clickbaitu, nebo přikrašlování skutečnosti, které by mohlo vést například ke stigmatizaci nebo šikaně dítěte. Dítě by nemělo být podrobováno zinscenovaným kontextům a nemělo by být žádáno, aby předvádělo silné emoce.

4. Chránit identitu a soukromí dítěte

Nezveřejňují se údaje, které by mohly dítě identifikovat, jako je jméno, škola, místo bydliště či okolí reportáže, fotografie či videozáznamy, specifické charakteristiky dítěte (pohlaví, zdravotní postižení, sexuální orientace, rodinné zázemí, příslušnost k menšině apod.) a další detailní okolnosti případu, zejména pokud jde o zranitelné děti či oběti, svědky, ale i údajné pachatele trestných činů. Ani anonymizované příběhy nemusí být bezpečné, například pokud jsou unikátní. V případě pochybností o tom, zda je dítě ohroženo, je vhodnější informovat o obecné situaci dětí spíše než o konkrétním dítěti. Redakce by měly aktivně předcházet vzniku trvalé negativní digitální stopy dítěte, například zvážením omezení indexace vyhledávači u velmi citlivých osobních příběhů, které by mohly dítě poškodit v dospělosti. To platí i pro příběhy o dětech zveřejněné někým jiným (rodiči a dalšími blízkými, školou a dalšími institucemi, ale i samotným dítětem). Odpovědností novinářů a novinářek je nešířit je dále, protože právě oni jsou odborníci na míru veřejnosti informací.

5. Respektovat právo dítěte na participaci

Děti mají právo na svobodu projevu a právo vyjádřit se k věcem, které se jich týkají. Děti mají také právo na to, aby byl jejich názor zohledněn v souladu s jejich věkem a vyspělostí. U dospívajících ve věku 15 až 17 let by měla být respektována jejich schopnost samostatně rozhodnout o své účasti v médiích, a

to i v případě, kdy je názor zákonného zástupce v rozporu se zájmem dítěte se vyjádřit. Pokud chce dítě samo vyjádřit svůj názor či občanský aktivismus, použití jeho jména a/nebo rozpoznatelného obrazu může být v jeho nejlepším zájmu. Pokud je z tohoto důvodu identita dítěte použita, musí být stále chráněno před újmou, například důslednou moderací online komentářů, a podporováno v případě jakékoliv stigmatizace nebo odplaty.

6. Respektovat právo dítěte se nevyjadřovat

Právo dítěte na participaci však zahrnuje i právo se k věcem nevyjadřovat. Pokud je zjevné, že dítě nechce být natáčeno, foceno, či nechce, aby mu byly kladeny otázky, je vhodné takového jednání zanechat a získané záznamy nezveřejňovat.

7. Transparentně komunikovat účel rozhovoru a získat souhlas

Dítě i zákonný zástupce musí vědět, že mluví s novinářem či novinářkou, proč se rozhovor vede a jak bude použit. Dítě má právo na seznámení se s finálním zněním nebo podobou mediálního výstupu před jeho zveřejněním, aby mohlo posoudit, zda odpovídá jeho původnímu záměru a postojům. Získání souhlasu je vždy nezbytné při rozhovoru, videozáznamu, ideálně i u dokumentujících fotografií, a to ideálně v písemné formě. Souhlas musí být získán za okolností, které zajišťují, že dítě a jeho zákonný zástupce nejsou žádným způsobem nuceni a že rozumí tomu, že jsou součástí mediálního výstupu určeného pro širokou veřejnost. To je obvykle zajištěno pouze tehdy, pokud je souhlas získán v jazyce dítěte a pokud je rozhodnutí učiněno ve spolupráci s dospělým, kterému dítě důvěřuje.

8. Provádět rozhovor citlivě a bezpečně

Je nutno brát ohled na okolnosti rozhovoru, zajistit, aby se děti cítily pohodlně a bezpečně a mohly vyprávět svůj příběh bez vnějšího tlaku. Je vhodné omezit počet tazatelů a fotografů a volit jasný jazyk úměrný k věku nezletilých účastníků. Naopak není přijatelné pokládat návodné dotazy a navádět děti k negativnímu hodnocení (například spolužáků či rodiny).

9. Respektovat traumatické zkušenosti, emoce a hranice

Děti zažívající trauma či jinak nepříjemné situace mohou být křehké. Při rozhovorech nebo natáčení je nutné vyhnout se otázkám či postupům, které mohou bolest znovu vyvolat, vést k ponížení nebo být kulturně či emočně necitlivé. Je třeba se vyhnout jazyku a tónu, který by jakkoliv soudil dítě či jeho postoje. Není přijatelné se dětí ptát na citlivé a osobní otázky, které by mohly dětem vyvolávat stres, a naléhat na dítě, aby zodpovědělo otázku, u které mu to je nepříjemné. Novináři a novinářky by neměli s dětmi sdílet své vlastní traumatické zážitky či šokující situace, se kterými přišli do kontaktu. Pokud dítě během rozhovoru projeví známky rozrušení, úzkosti, smutku nebo stresu, je třeba rozhovor ukončit.

10. Brát v úvahu sociální a kulturní kontext a zájem dětí obecně

Vždy je třeba poskytnout přesný kontext příběhu nebo snímku dítěte. Novinářům a novinářkám může napomoci konzultovat situaci s osobami, které ji nejlépe znají — zákonnými zástupci či odborníky pracujícími s dětmi. Ti mohou posoudit, jaké dopady může mít publikování informací na dítě, jeho okolí či děti obecně. Je vhodné si rovněž potvrdit přesnost toho, co chce dítě vyjádřit, buď s ostatními dětmi, nebo s dospělým, nejlépe s oběma. Cílem reportování o dětech by mělo být informovat o potřebách a problémech dětí, či o systému jejich ochrany, bez dramatizace či podporování předsudků. Naopak je žádoucí vyvarovat se příběhům, které nemají širší relevanci mimo život jednotlivého dítěte a které vůči němu vzbuzují silnou emoci publika.

Zdroje:

[UNICEF, Guidelines for journalists reporting on children.](#)

Obecný komentář k Úmluvě OSN o právech dítěte č. 25 z roku 2021 k právům dítěte v souvislosti s digitálním prostředím.

[Mezisoudy.cz](#), zejména rozsudek ESLP [I.V.T. proti Rumunsku](#) z roku 2022.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.12.2012, sp. zn. 30 Cdo 3770/2011.